

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ

UZUN TEZİ

“TOPLUMUN YARGILARI VE BİREY”

Kılavuz Öğretmen: Halil Koç

Öğrenci Adı: Gediz

Soyadı: Çınar

Diploma Numarası: D1129081

Sözcük Sayısı: 3507

Araştırma Konusu: Buket Uzuner'in “İstanbulular” adlı yapıtında, toplumun kendi değer yargılarına uymayan bireyleri dışlaması ve bunun sonucu olarak bireyde oluşan yalnızlık ve yabancılaşma duygusunun incelenmesi

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	3
2. Dışlanmışlık Olgusunun Karakterler Üzerinden İncelenmesi	
2.1 Barmen Baturcan Uzunçay.....	4
2.2 Aleyna Gülsefer.....	7
2.3 Jak Sarfati.....	10
2.4 Taksici Mehmet.....	15
3. Sonuç.....	17
4. Kaynakça.....	19

1.GİRİŞ:

Her toplumun uzun yıllar boyunca geliştirdiği değer yargıları ve bu yargılar doğrultusunda şekillenmiş olan kuralları vardır. Bu yargılar ve kurallar büyük bir ölçüde toplumun içinde barınan bireylerin davranışlarını da etkilediği için, bu yargılara uymayan, herhangi bir sebeple toplumdaki bu yönüyle ayrılan bireylerin, toplum tarafından yabancılaştırılması beraberinde gelen bir sonuç olmaktadır. Birey, toplumun bu kuralları ve değer yargıları ile oluşturulan bir dizi sınırlamayla karşı karşıya gelmektedir. Toplumun, kalıplaşmış yargılarına uymayan bireyi kabul etmemesi sonucunda, farklı özellikler gösteren, içinde bulunduğu ortama uyum sağlayamayan birey, toplum tarafından dışlanmakta, yargılar çerçevesinde oluşturulan duvarın dışında bırakılmaktadır.

Buket Uzuner'in "İstanbulcular" adlı yapıtında ise bu olgunun, değer yargılarına uymayan bireylerin yalnızlaştırılması ve yabancılaştırılması olgusunun, yan karakterler üzerinden işlendiği gözlenmektedir. Bu yapıtta işlenen yan karakterlerden, Baturcan Uzunçay, Aleyna Gülsefer, Jak Sarfati ve Taksici Mehmet, toplum içindeki yerleri ve toplumun, karakterlerin kararları, yaşam biçimleri üzerine olan etkileri bakımından ortak özellik göstermektedirler.

Bu karakterlerin hepsi, şu ya da bu yönleriyle toplumun değer yargılarından ayrılmış, bunun bir sonucu olarak da toplum tarafından kabul görmemiş, yabancılaşma ve yalnızlaşma sürecine sürüklenmişlerdir. Havaalanında barmen olarak çalışan Baturcan Uzunçay için bu sürecinin sebebi alışılmıştan dışındaki cinsel tercihleri olurken, yolculuk sebebi ile havaalanında bulunan Aleyna Gülsefer için dini tercihleri olarak gözlemlenmektedir. Bir mağazada müdür olarak çalışan Jak Sarfati için bu süreç

yabancı bir isme sahip olmasından kaynaklanırken, taksici Mehmet, kent köy çatışması nedeniyle kendini bu sürecin içinde bulmuştur.

2. DIŞLANMIŞLIK OLGUSUNUN KARAKTERLER ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

2.1 BARMEN BATURCAN UZUNÇAY

Baturcan, ismi aslen İlyas olan genç bir karakterdir. O, yaklaşık on yıl kadar önce geçim sıkıntısı, fakirlik ve biraz da büyük şehir sevdası için İstanbul'a gelmeye karar veren bir karakter olarak okurun karşısına çıkmaktadır. Toplumun, Baturcan isimli karakteri eleştirerek onu dışlamasının başlıca sebebi, onun farklı cinsel tercihleridir. Bu dışlanmışlık olgusunun karakter üzerindeki etkileri ise, karakterin ismini değiştirmesi ve karakteri bu karara iten etmenler doğrultusunda ele alınmıştır. Aslında doğduğunda adı annesi ve babası tarafından İlyas konulmuştur, ne var ki daha sonra kente geldiğinde İlyas adını beğenmediğine ve karakterini yansıtmadığına karar vermesi nedeniyle ismini Baturcan olarak değiştirmiştir: “ *Benim adım İlyas, fakat adımı bana sormadan koydukları için ben kendime daha uygun bulduğum Baturcan'ı kullanıyorum*” (Uzuner, 27). Bu karakterin İlyas adını kendine uygun görmemesinin en önemli sebeplerinden bir tanesi, Baturcan'ın cinsel tercihlerinin toplumun genel seçimlerinden farklı olmasıdır:

“Kadınlar gey'lerle çok rahat konuşurlar, kalben açırlar ya ... O nedenle söylüyorum yani... Aslında Ayhan Bey, kadınların erkekler hakkında anlattıklarını bir duysanız, aklınız şaşar inanın! Anlayıp da aptal rolü oynadıkları geyikleri, tiksiniyor de gülmek zorunda kaldıkları erkek fıkraları...” (Uzuner,39).

Birkaç sene önce ailesini geride bırakarak kente yerleşmiş olan Baturcan'ın cinsel tercihlerinin de farklı olması, onun, bu kendi rızası dışında konulan “İlyas” ismini kendine yakıştıramamasına neden olmuştur. Bu durumda köyden kente göç etmiş, aynı zamanda da eşcinsel olan İlyas'ın artık bu , Baturcan'a göre daha geleneksel olan, ismi kullanması bu karakter için zor bir hale gelmiştir.

Baturcan'ın kente geldikten sonra, içinde yaşamaya başladığı toplum, farklı cinsel tercihleri hoşörü ile karşılayacak nitelikte değildir. Aksine bu toplum yapısı, kendinden farklı olanı dışlamak, uzaklaştırmak için fırsat kollamakta ve bir yönü ile kendisinden ayrılan bireye ağır eleştiriler getirmektedir:

“ Zorla bile olmayacak şeyler var hayatta Baturcan, var ama“ dedi, sigarasından bir nefes çekerken, “nasıl anlatacağız bunu şu homofobik heriflere ve erkeği bir güvence ve dayanıklık abidesi sayan karılara? Daha kendi tarihimizin, kendi padişahlarımızın oğlan odalarını konuşmaya utanıyoruz be!” (Uzuner, 32).

Baturcan'ın köyünden gelip de içine girdiği bu toplumda ise, kadınlar için erkek, bir dayanak olarak değerlendirilmekte ve eşcinsellik, korunması gereken bir hastalık olarak görülmektedir. Toplumun özellikleri bir bütün olarak göz önüne alındığında, köyden göç etmiş olduğunu belli eden bir ismi kullanan bu bireyin, zaten toplum yargılarına ters düşen bu cinsel tercihini kabul ettirebilmesi daha da zor bir hal almaktadır. Bu nedenle İlyas, kente göç etmesi ile birlikte ismini Baturcan olarak değiştirerek, toplumun etkisiyle kaybetmeye başladığı aidiyet duygusunu yeniden canlandırmaya, yeni ismi ile, içinde yaşamakta olduğu bu topluma ait olmaya çalışmıştır.

Baturcan'ı ismini değiştirmeye iten veya toplum tarafından dışlanmasına sebep olan bir başka neden de kente gelmesiyle birlikte değiştirdiği giyim ve yaşam tarzıdır. Baturcan, kent yaşamına uyum sağlamak amacı ile değiştirdiği giyim tarzı nedeniyle de tepki görmüştür. O, toplumun genelinden farklı olarak, "yalnızca kadınlar küpe takar" kuralına karşı gelerek kulağını deldirtmiş ve saçlarını uzatmış, daha sonra ise, bir barda barmen olarak çalışmaya başlamıştır. Baturcan'ın, içinde yaşadığı bu toplumun, 'erkek adam' anlayışına ters düşen bu özellikleri, onun toplum tarafından eleştirilmesine ve dışlanmasına neden olmuştur:

"Ah güzel hocam benim, ah anlamaz mıyım hiç... Her şeyi gizlice yapmaya, kırılan kollarımızı yen içinde gizlemeye ve 'delikanlı adam' muhabbetine saklanmaya alışmışız ya bir kere ... Anlamaz mıyım, şimdi senin küpe takmana, barda çalışmana, sa uzatmana ve başka özel hayat durumlarına kadar sataşmaya hevesli bol miktarda 'erkek adamlar' olabileceğini..." (Uzuner, 27).

Uzun yıllar boyunca yaşadığı köyden geldikten sonra, uyum sağlamak için çaba gösterdiği bu toplumun sergilediği eleştirel tutum, karakteri yine bir yalnızlık sürecine itmiştir. Bu sürecin sonunda ise birey, kendine daha uygun gördüğü bir ismi kullanmaya yönelmiş, yani başka bir ad ile ait olmaya, kendi kimliğini bulmaya çalışmıştır.

Yapıtta yer alan Baturcan isimli bu karakter, ailesinin hala yaşamakta bulunduğu köyden, şehre gelmesi ile birlikte değiştirdiği yaşam ve giyim şekli nedeniyle kendini toplumun dışında bırakılmış hissetmektedir. Baturcan'ın toplum tarafından yargılanmasının veya dışlanmasının sebebi bu karakterin, toplumun genel değer yargılarına ters düşen özellikler taşımasıdır. Baturcan'ın bir barda barmen olarak

çalışması, şehre gelmesi ile birlikte saçını uzatması, küpe takması ve farklı cinsel tercihlere sahip olması onu toplumdan ayıran özellikleridir. Toplumdan herhangi bir özelliği ile ayrılan bir bireyin toplum tarafından hoşgörü ile karşılanması söz konusu olmaması nedeniyle bu özellikler, aynı zamanda Batucan'ı, dışlanma ve bunun beraberinde gelen yalnızlık sürecine iten etmenler olmuştur. Bu yalnızlık sürecinin karakter üzerindeki en belirgin etkisi, Baturcan'ın, ismini kendine yakıştıramaz olmasıdır. Sürecin sonuçları ise, karakterin ismini değiştirme yönünde aldığı karar ve bu kararın nedenleri ile okuyucuya yansıtılmaktadır.

2.2 ALEYNA GÜLSEFER

Aleyna Gülsefer 18 - 19 yaşlarında, görenlerin çoğunun ilgisini hem güzelliği hem de giyim tarzı ile çekmeyi başaran, hoş ve bir o kadar da alımlı bir genç kızdır:

“Aleyna Gülsefer, makyajla belirginleştirdiği iri siyah gözleri, bembeyaz teni ve mankenlere taş çıkaracak incecik endamıyla hemen dikkatleri üzerine topladı. Kimi güzelliğine, gençliğine hayran, kimi giyim tarzı ile ifade ettiklerine düşman veya destekçi; ama gören herkesin bir şekilde mutlaka ilgisini çektiği kesindi.” (Uzuner, 157).

Aleyna, ailesinin de etkisi ile dokuz yaşından beri baş örtüsü takmaktadır. Bu karakter daha sonraları lise çağına geldiğinde, Türk üniversitelerinin çoğunda okuyamayacağını anladığında eğitimini yurtdışında tamamlamaya karar vermiştir. Annesi ev hanımı olmasına rağmen, iş adamı olan babasının sağladığı imkânlar sayesinde, Amerika'da, kendisi gibi Müslüman öğrencilerin çoğunlukta olduğu bir üniversiteye kaydolmuştur:

“Türk üniversitelerin çoğuna türbanlı öğrenci alınmadığı için ‘ev hanımı’ annesinin desteğiyle ‘Gülsefer Hazır Giyim A.Ş.’nin sahibi iş adamı’ babasını ikna ederek Amerika’da Müslüman öğrencilerin çoğunlukta olduğu Teksas Üniversitesi’ne kayıt yaptıran Aleyna, orada işletme okuyordu.” (Uzuner, 159).

Aleyna’nın dokuz yaşından itibaren türban takmaya başlaması, onun toplum tarafından çok daha erken bir yaşta yabancılaştırılması ve yalnızlaştırılmasına neden olmuştur. Daha çok küçük yaşta, toplumun belli bir kesimi tarafından eleştirilmeye başlanan Aleyna, baş örtüsü nedeniyle kendisini tanımaya bile vakit ayırmadan, onu yalnızca kıyafetleri ile yargılayan topluma karşı tepkilidir. Karakterin, onu yargılayan bu topluma karşı tepki ve eleştirileri ise, Aleyna’nın iç monologları ile okuyucuya iletilmektedir:

“ Öyle zavallılar ki ben dokuz yaşındayken baş örtüsü takıyorum diye benim gibi minnacık bir kızı hor görmeyi içlerine sindirir, anneme öfke kusarak bakar, sonra ruhumuzu nasıl yaraladıklarını hiç umursamadan kendilerini hapsettikleri köksüz kimliklerine döner, bizi unuttur, bir daha da görmezlerdi. Biz görünmezdik, biz yoktuk onlar için!” (Uzuner, 157).

Toplumun Aleyna Gülsefere bu olguyu yaşatmasına sebep olan incitici veya alaycı bir sözü yoktur. Ne var ki Aleyna, etrafındaki insanlar tarafından eleştirildiğini ve kabul görmediğini kimi zaman onların bakışlarından, “ o zamanlar sık sık karşılaştığı göz hapislerinden”, kimi zaman ise davranışlarından anlamaktadır. Bu düşünceyi haklı çıkararak bir olay onun başına İstanbul Havalimanında gelmiştir. Aleyna Gülsefer, uçağını beklerken, alışveriş için girdiği bir mağazada Kenzo marka bir parfümü almak için elini uzatır. Ne var ki tam elini uzattığı anda, başka bir bayanın da bu parfüme

uzanarak ondan önce alması ile irkilir. Bu bayan, eflatun ojeleri olan, “ *ince askılı mini entarisi içinde parmak arası şıpidik terlikleri ve omzuna astığı minik sırt çantasıyla bir kelebek hafifliğinde içki raflarına doğru süzülen*” (Uzuner, 159) bir bayandır. Aleyna’ya göre bayanın bu davranışı “*tesettüre düşmanlığından*” (Uzuner, 159), onu taciz etmek için bilinçli yapılan bir davranıştır. Aslında aklında başka bir parfüm olsa bile yalnız Aleyna’yı rahatsız edebilmek, ona bu toplum içerisinde barınamayacağını hissettirmek için, Aleyna ile aynı anda parfüme uzanmıştır:

“Belki aslında başka bir marka parfüm kullanıyor, Kenzo’yu ileride bir başka rafa bırakıp gidecektir? Yapar mı yapar!. Onlar bizi aşağılamak için ellerinden geleni yapar.” (Uzuner, 160).

Duty Free mağazasındaki bu bayanın, - Aleyna Gülsefer’e göre - bilinçli davranışının” ardından, etrafındaki baş örtüsüz bayanlar Aleyna’ya alaycı gözlerle bakarlar. Aleyna, bayanın ondan önce parfümü alması ile başka bir şişeye uzanır. İsteddiği parfümü alıp kasaya doğru ilerlediğinde ise yine bir grup insanın meraklı ve eleştirel bakışları ile karşılaşır:

“ Parfüm şişesini elinden alan genç kadınla aralarında geçen tatsızlığı gören başkaları var mı diye çevresine bakınan Aleyna, yalnızca kendisini izleyen ama göz göze gelince hemen bakışlarını kaçırarak birkaç baş örtüsüz kadın gördü.” (Uzuner, 160).

Karakterin, bu olaydan sonra arkasını döndüğünde yakaladığı bakışlar, ona dokuz yaşında, baş örtüsü takmaya başladığından beri hissettiği dışlanmışlık ve yalnızlık duygusunu yeniden yaşatır. Aleyna bir kez daha kendini topluma kabul ettirememiş olmasının getirdiği yalnızlık ve yabancılık duygusu ile baş başa kalır. Onun artık

içselleştirmiş olduğu bu duygu, yine karakterin iç tahlili sayesinde yansıtılmıştır: *“Aleyna yine dışlanmış hissetti kendini ama o buna alışkındı. Çamlıca’da dokuz yaşında ailesinin rızası ve dinin bir kuralı olarak saçlarını örttüklerinden beri türbanına göre değerlendirilmeye alışmıştı.”* (Uzuner, 170).

Aleyna Gülsefer, diğer karakterlerde olduğu gibi, düşünce ve bununla beraber gelen giyim tarzı nedeniyle yargılanmakta ve eleştirilmektedir. Bunun sonucu olarak, toplumun belli bir kesimi tarafından dışlanmaktadır. Ona göre, Aleyna, inanç ve düşünce biçiminin belirli bir yönde olması ve giyim tarzının da bu doğrultuda şekillenmesi, etrafındaki insanlar tarafından tepki görmektedir. Aleyna, kimi zaman etrafındaki insanların davranışlarından, kimi zaman ise bakışlarından, kendisini türban takması nedeniyle yargıladıklarını hissetmektedir. Ona göre, küçüklüğünden beri, etrafındaki insanlar, yalnızca onu rahatsız etmek, onun bu topluma ait olmadığını hatırlatmak amacı ile ellerinden geleni yapmışlardır. Yalnız onu incitebilmek için bilinçli bazı davranışlarda bulunmuşlar ve bazı zamanlarda ise amaçlarına ulaşabilmişlerdir. Toplumun bu yöndeki davranışının bir sonucu olarak da Aleyna, kendisini içinde yaşadığı topluma kabul ettirememesinin getirdiği bir yalnızlaşma süreci içine sürüklenmiştir.

2.3 JAK SARFATI

Jak Sarfati, havalimanının içinde bulunan Duty Free mağazasında Müşteri Hizmetleri Yöneticisi olarak çalışmaktadır. Bu karakter, kendisini görenlerin ilgisini ilk seferde çekebilecek kadar uzun boylu ve ela gözlüdür. Yaklaşık otuz yaşlarında olan ve iş yerine gelirken genellikle takım elbise giyen Jak, rahatsız etmeksizin kasaları ve müşterileri gözlemlemekle ve boşalan sepetlerin zamanında ve düzenli bir şekilde yerlerine kaldırılmasını sağlamakla görevlidir:

“O sırada kasaların arasında gezen uzun boylu, siyah takım elbiseli, eflatun çizgili kravat takmış, bu sıralar genç erkekler arasında moda olan tamamen tıraşlı başı ile ilgi çeken ela gözlü genç bir adam gördü.”

(Uzuner, 163).

Bu karakterin, kendini, içinde yaşadığı topluma tam anlamıyla ait hissedememesinin sebebi ise ismidir. Jak Sarfati, kuşaklardır İstanbullu olan bir aileden gelmektedir. Ne var ki anne ve babası Yahudi asıllı birer Türk vatandaşıdır. Anne ve babasının Yahudi asıllı olması nedeni ile Sarfati’de –her ne kadar Türkiye’de doğup büyüyen bir Türk vatandaşı olsa da – bir Yahudi’dir. Bu nedenle Türkiye’de pek yaygın olmayan, yani toplumun geneline uymayan, bir Yahudi isme ve soyada sahiptir.

Jak Sarfati, küçüklüğünden beri kendine ismini sorduklarında, söylemekten kaçınmıştır. Çünkü daha küçük yaşta bile, o zamana kadar kendisini kabul eden onunla oyun oynayan arkadaşları, onun da bir Türk vatandaşı ve gerçek bir İstanbullu olduğu gerçeğini göz ardı ederek, en az kendileri kadar Türk olan Jak’ı yabancı, ‘gavur’ olarak değerlendirmiştir: *“Çocukluğundan beri ne zaman adını sorsalar, biraz sonra başına gelecekleri bilir ve nefesini tutarak “Jak” derdi. Adım Jak.”* (Uzuner, 164).

Küçüklüğünde beraber oynadığı arkadaşlarının davranışları da bundan sonra bu yönde şekillenmeye başlamıştır. Arkadaşları, onun adının Jak olduğunu öğrendikten sonra, böyle güzel ve hatasız Türkçe konuşmasını – sanki onun anadili değilmişçesine- kutlar ve aksanından, yabancı olduğunu hiç belli etmediğini söylerler: *“Şaşkın bir bakışla beraber hep “Aaa”, bravo!” Ne güzel Türkçe öğrenmişsin hiç aksanın da yok.” diye tebrik edilirdi.”* (Uzuner, 164).

Toplumun Jak Sarfati'ye karşı tutumunun, bu karakter üzerindeki en belirgin etkisi, onun daha küçüklüğünden beri kendini sürekli savunma zorunluluğu içinde hissetmesidir: “Çocukken aslında kendisinin de Türk olduğunu anlatır, heyecanla savunurdu kendisini. “(Uzuner,164). Sürekli savunmada bulunmanın getirdiği bir sonuç olarak Jak kendini, hiçbir zaman içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilmiş hissetmemektedir.

Daha sonraları büyüyüp, aktif olarak toplumun bir parçası olduğunda da toplumun Jak'a karşı olan bu yargısı değişmemiştir. Jak, mağazasına gelen müşterilere yardım ederken veya sokakta yürüdüğü biri ile konuşurken, yardımsever ve cana yakın kişiliği sayesinde, karşısındakinin saygısını kazanmaktadır. Ne var ki yine aynı kişi bu sefer onun ismini öğrendiğinde, tamamen farklı davranmaya başlamaktadır:

“Aslında hem kedi vatanındaki hem de İsrail'deki ayrımcılık onu hayal kırıklığına uğratmıştı. Burada kuşaklar boyu yaşadığı Türkiye'de adının Jak olduğunu öğrenene kadar kişiliğine gösterilen sevgi birden değişiveriyor ve çabucak 'yabancı' kategorisine yerleştiriliyordu.”
(Uzuner, 166) .

Toplumun Jak Sarfati'ye karşı bu tutumunun, iş hayatında da kendini hissettirmekte olduğu gözlemlenmektedir. Sarfati, isminden dolayı yüzleşmek zorunda kaldığı bu dışlanmışlık hissini, çalıştığı mağazada yaşadığı bir olayla yeniden hissetmiştir. Jak Sarfati, Aleyna Gülsefer isimli müşterisinin elinde yalnız bir parça eşya olduğunu gördükten sonra, ona, o anda bulunduğu kasanın sırasında beklemek yerine daha boş olan bir kasaya geçmesinin uygun olacağını söylemiştir. Müşteri, müdürün bu düşünceli davranışından ve yardımseverliğinden oldukça etkilenmiştir. Ne var ki, teşekkür ederken, gözleri Jak'ın yaka kartına ilişmiş ve buradaki ismi gördükten sonra

bu ‘yabancı’ ya karşı nasıl davranacağını şaşırmıştır.” *Teşekkür ederim” dedi Aleyna bu kez Jak Sarfati’nin gözlerine bakarak ama gözlerinin adamın boynundaki asılı karta yeniden kaymasına engel olamadan.*” (Uzuner, 164). Jak Sarfati, müşterisinin bu bakışlarından sonra bir kez daha kendini, bir yabancı konumunda bulur. Kendisini en az onlar kadar Türk hissetse de, isminden ve de dininden dolayı bunu onlara hiçbir zaman kabul ettiremeyecek, bunun bir sonucu olarak da içinde yaşadığı toplum tarafından kabul göremeyecektir.

O, hayatı boyunca bir yabancı olarak, belki gözleri yaka kartına dikilen müşterilerin bakışlarına, belki de adını öğrendikten sonra tavrını tümüyle değiştiren insanlara tanık olacaktır. Jak Sarfati’nin, toplumun bu tutumuna karşı geliştirdiği farkındalık ve kendi içinde yaşadığı bu çelişki ise yine, karakterin iç monologları ile okuyucuya yansıtılmaktadır:

“ Ne yazık ki bu yüzden, ben onun gözündeki onu beğenen hoş bir erkek falan değilim heralde? Belki de ben en önce ve hatta tamamen bir Yahudi’yim. Ve korkarım, daha uzun yıllar bu yargısının önüne başka bir şey geçemeyecek! Onun gözündeki ben her şeyden önce bir ‘gâvurum’, sonra yabancı!” (Uzuner, 167).

Jak Sarfati, küçüklüğünde, kendinin bu önyargıya karşı yarı buruk bir heyecanla savunmuştur. Ne var ki çocukluk çağlarını geride bıraktığında, birçok kere bu sabrını bir kenara bırakarak biraz saldırgan bir tavırla kendini savunmaya yeltenmiş olsa da, hep susmuştur. Çünkü artık hem kendine saldıranlara karşı savunma yapmaktan yorulmuş, hem de ne kadar çabalarsa çabalasın toplumun uzun yıllardır geçerli olan bu önyargılı bakış açısını değiştiremeyeceğini kabullenmiştir:

“Ama Őimdi yetiŐkin bir insandı ve adının Jak olmasından ötürü onu Türk saymayan birine dönüp, “Efendim ben 500 yıllık bir İstanbulluyum, ana dilim Türkçe dışında, İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve İtalyancayı iyi konuşur ve okurum. Ayrıca biraz Latino dilini anlarım ve İbranice bilmem. Peki siz kaç yıldır İstanbullusunuz ve Türkçe’yi neden bu kadar kısıtlı kullanıyor, açıkçası mahvediyorsunuz?dese bile – ki hiçbir zaman hiç kimseye bunu söylememiŐ içinde tutmuştu- bu sözlerinin durumu deđiŐtirmeyeceđini öğrenmiŐti artık.” (Uzuner, 164).

Jak Sarfati için dışlanma süreci, Türk vatandaşı olmasına rağmen bir Yahudi ismine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Kendisi her ne kadar etrafındakilerle dostluk kurup onlara saygı ile davransa da, insanlar, adını öğrendiğinde onun da kendileri gibi bir Türk olduğunu unutarak, ona bir yabancı gibi davranmaya başlamaktadırlar. Jak çocukluğundan beri hep kendini savunmak zorunda kalmıŐ, buna karşılık etrafındakileri, kuşaklardır İstanbullu bir Türk vatandaşı olduğuna ikna edememiştir. Bu nedenle Jak, kendisini hiç bir zaman içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilmiş bir birey olarak görememektedir. Jak, insanların gözünde, her Şeyden önce bir yabancı olduğunu düşünmekte ve bu yüzden, yaşadığı, hatta doğduğu bu şehirde, İstanbul’da aidiyet sorunu yaşamaktadır.

2.4 TAKSİCİ MEHMET

Yapıtta yer alan, kendini içinde yaşadığı toplumun bir parçası hissetmeyen bir başka karakter ise Taksici Mehmet’tir. Mehmet aslen Diyarbakırlıdır ve daha sonra hem

geçim sıkıntısı hem de yeni bir yaşam için şehre gelmiş ve burada taksici olarak çalışmaya başlamıştır: “ *Ben aslen Diyarbakırlıyım ağbim, ama yirmi yıl önce, ekmek derdiyle gelmişiz buraya bir kere...*” (Uzuner, 148). O, İstanbul Havalimanı'nın taksi durağında çalışmakta ve her gün havalimanından şehre yolcu taşımaktadır.

Diyarbakır'ın bir köyünden, ailesini bırakıp İstanbul'a gelen Mehmet'in, kendisini toplum tarafından dışlanmış hissetmesinin sebebi, Mehmet'in artık ne bir köylü ne de bir şehirli olmasıdır. Şehre gelmesi ile birlikte Mehmet, artık köydeki alışkanlıklarını bırakmış ve yavaş yavaş şehrin kurallarına göre davranışlarını şekillendirmeye başlamıştır. Fakat tüm bu uyum sağlama çabalarına rağmen Taksici Mehmet geride bıraktığı köyünü, ailesinin hala yaşamakta olduğu yeri bir dayanak olarak görmektedir. Bunun bir sonucu olarak, şehre uyum sağlamak için alışkanlıklarından vazgeçmesi gerekse de, bu şehre tutunamayıp geri dönme ihtimalini göz ardı etmemiş, bu nedenle bazı gelenek ve göreneklerine bağlı kalmıştır. Ne var ki, bu sürecin sonucunda ortaya çıkan koşullar ve birey üzerine olan etkileri göz önünde bulundurulduğunda, karakter için olumlu sonuçlar oluşturmadığı söylenebilir. Çünkü Mehmet, artık her ne kadar İstanbul'da yaşasa da tam bir şehirli değildir. Şehirli arkadaşları ile vakit geçirirken, davranışları etrafındakilere farklı ve alışılmadık gelmekte, köyüne gittiğinde ise, artık şehirli olması sebebiyle kabul görmemektedir. Bir başka deyişle, köy alışkanlıkları kentte kabul görmemiş, bu nedenle Mehmet bu alışkanlıklarından vazgeçmek için çaba göstermiştir. Bu sefer ise değişen Mehmet, artık köy yaşamı içinde barınamaz olmuştur. Bu nedenle, “iki arada bir derede” bir yaşam sürmekte ve nereye ait olduğunu bilememenin getirdiği yalnızlık ve yabancılaşma duygusunun ağırlığı ile uğraşmaktadır:

“Ben aslen Diyarbakırlıyım ağbim, ama yirmi yıl önce, ekmek derdiyle gelmişiz buraya bir kere, artık ne oralı oluyor insan ne de buralı... Arada dereye öyle işte... Önemli olan bu şehrin bizi kabul etmesi, sevmesi, anniyosun?” (Uzuner, 148).

Toplum tarafından bireye hissettirilen bu dışlanmışlık hissini Taksici Mehmet’te gözlemlemesinin bir başka sebebi ise onun Kürt olmasıdır. *“Nihayet Ayhan’dan yanıt alan şoför, daha önce fazla hissedilmeyen Kürt aksanını abartarak iştahla konuşmasını sürdürdü.”* (Uzuner 148) Mehmet’in eskiden yaşadığı yerde, Diyarbakır’da, kendisi gibi Kürt vatandaşların olması nedeniyle Mehmet, köyünde böyle bir yalnızlık çekmemiştir. Ne var ki şehre geldiğinde kendisi gibi Kürt olan çok kişi ile karşılaşmaması ve karşılaştığı insanların, onu Kürt olması ve aksanı nedeniyle yargılaması, Mehmet’i yalnızlık duygusuna itmiştir. O bundan sona hep, nereye ait olduğunu bilememenin çaresizliği içerisinde, toplumdaki yerini bulmaya, içinde yaşadığı topluma ait olmaya çalışacaktır.

Taksici Mehmet, artık köyünde olmadığını ve eğer bu kent yaşamında barınmak istiyorsa bu topluma uyum sağlaması gerektiğinin farkındadır. Yani başka bir deyişle, eğer bu yaşantının koşul ve kurallarına uygun yaşamaz, herhangi bir özelliği ile farklılaşırsa, toplum tarafından dışlanacağını ve bunun sonucunda ise bir yalnızlık duygusuna itileceğini anlamış, bu konuda farkındalık geliştirmiştir: *“İstanbul hiçbir şeye şaşırılmamayı öğretir adama! Öğrendin, öğrendin; yoksa yallah söker atar seni dışarı! Hele bizim meslekte her şey mümkündür, Haydi Bismillah! Dedi kendi kendine”* (Uzuner 149). Bu nedenle Taksici Mehmet, bulduğu bu iş ile, kent yaşamına tutunmaya, uyum sağlamaya ve kendini ait hissetmeye çalışmıştır.

Mehmet'in bu dışlanma sürecine tabi tutulmasının sebebi, Kürt olması ve kente gelmesi ile birlikte değiştirdiği kültürel özellikleri olarak ifade edilebilir. Kente gelmesi ile birlikte köy alışkanlıklarından uzaklaşmaya başlayan Mehmet, bu geleneklerine sahip çıkmak isterken, bir kentli olma şansını da kaybetmiş, bu nedenle toplum tarafından dışlanmıştır. Bununla beraber, Diyarbakır'daki köyünün aksine, taşındığı kentte Kürtlerin azınlıkta olması, bu karakteri bir yalnızlık duygusuna sürüklemiştir

3. SONUÇ:

Her toplum, çok eskilerden gelen ve içindeki insanlar tarafından kabul edilen kuralları ile varolur. Kuralları, kendine özgü bir yaşayışı ve kendine özgü değer yargıları olmayan bir toplumun varlığından söz edilemez. Bu nedenle her birey, bir toplum içinde, bu kurallara uyduğu sürece barınabilmektedir. İçinde yaşadığı toplumun yaşayış biçimini özümlediği, onun kuralları doğrultusunda davranış ve düşüncelerini şekillendirdiği ölçüde birey, o toplumlumun bir parçası olabilmektedir. Bu nedenle birey, herhangi bir özelliği ile toplumdaki ve toplumun genel değer yargılarından ayrılacak olursa, farklılaşan bu kişi toplum tarafından dışlanmakta, ötekileştirilmekte ve yalnızlaştırılmaktadır.

Buket Uzuner'in "İstanbulcular" adlı yapıtında ise toplumun, kabul etmediği bireyi dışlaması ve yalnızlaştırılması yan karakterler yardımı ile işlenmiştir. Yapıtta, herhangi bir yönü ile toplumdaki farklı görünüm sergileyen karakterlerin dışlandığı ve bunun bir sonucu olarak bireyin bir yalnızlaşma ve yabancılaşma sürecine itildiği gözlemlenmektedir. Toplumun bu tutumu nedeni ile ötekileştirilen her birey için dışlanmışlık ve bunun beraberinde gelen yalnızlık duygusu kendini hissettirmektedir.

Yapıtta, bu sorunu yoğun bir şekilde yaşayan yan karakterlerden biri olan Baturcan Uzunçay, küpe takması, saçını uzatması ve farklı cinsel tercihlere sahip olması nedeniyle toplum tarafından kabul görmemiştir. Bunun sonucu olarak ise kendine uymadığını hissettiği ismini değiştirmiştir. Aleyna Gülsefer ise, toplumun, taktığı türbana, sahip olduğu fikirlere karşı sergilediği eleştirel tutum ve davranışlarından dolayı yabancılaştırılmış ve yalnızlaştırılmıştır. Duty Free mağazası'nda çalışan Jak Sarfati, yüzyıllardır Türk vatandaşı olan bir aileden gelmesine rağmen, yabancı bir isme sahip olması nedeniyle hep bir 'gavur' muamelesi görmüş, kendisini dışlayanlara, ona önyargı ile yaklaşanlara, kendini en az onlar kadar Türk hissettiğini ifade edememiştir. Bu durum nedeniyle, kendini hep savunmak zorunda hissettiği bu topluma ait olamamıştır. Son olarak Taksici Mehmet, ne tam bir şehirli ne de tam bir köylü olabilmiş, bunun bir sonucu olarak da her iki toplum tarafından dışlanmış ve yalnızlık sürecine itilmiştir.

Sonuç olarak; ne sebepten olursa olsun, herhangi bir yönü ile toplumun genel yargılarından ayrılan bir bireyin, o toplum yapısı içinde barınabilmesi mümkün olmamaktadır. Toplum, kendinden farklı olanı, eleştirip yargılamakta ve onu, kendi yaşantısının dışında tutarak, bir yalnızlaşma sürecine itmektedir.

KAYNAKÇA

Uzuner, Buket. İstanbullular. İstanbul:Melisa Matbaacılık, Şubat 2007

Uzuner,Buket. "İstanbullular" başlıklı makale.

Gediz ınar

D1129081

<http://www.buketuzuner.com/default.asp?pid=139&istanbullular>